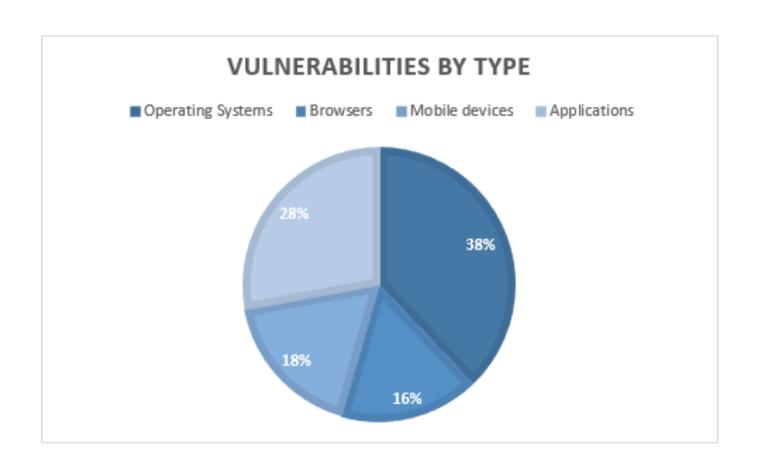
Bezpieczeństwo aplikacji i usług

sieciowych



Statystyki CVE

Common Vulnerabilities and Exposures database



Zagadnienia

1. Bezpieczne środowisko aplikacyjne

- piaskownica: chroot/jail, Windows AppContainer
- wirtualizacja: Trusted Execution Environment (TEE),
 Virtualization Based Security (VBS)

2. Usługa WWW

- uwierzytelnianie HTTP
- tunele SSL/TSL
- o aplikacje webowe

3. Poczta elektroniczna

o spam i phishing

Ograniczanie środowiska wykonania

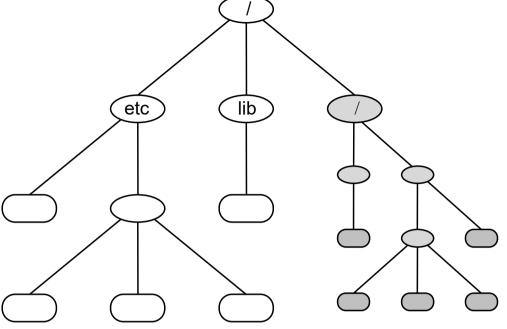
Idea – minimalizowanie szkód:

- o zawsze uruchamiamy proces z najmniejszymi wystarczającymi uprawnieniami
- o ograniczamy przestrzeń aktywności procesu (dozwolonych modyfikacji) do wybranego zawężonego fragmentu systemu
 - piaskownica (ang. sandbox)



Funkcja chroot() – Unix:

 uprzywilejowana funkcja systemowa ograniczająca proces do wydzielonego poddrzewa systemu plików



- blokuje jedynie dostęp do plików
- o proces nie może otworzyć (w tym utworzyć) pliku poza ograniczonym obszarem
- chociaż może dziedziczyć deskryptory wskazujące na pliki spoza tego obszaru
- o należy zainstalować odpowiednie pliki i katalogi potrzebne programowi i używanym przez niego bibliotekom (na ogół bardzo ograniczone fragmenty /etc, /lib czy /usr/lib)

Funkcja chroot() – problemy:

Wciąż pozostają problemy – większość dotyczy DoS:

- o dysk może się przepełnić (np. zrzutami obrazu pamięci, plikami raportów) możemy ograniczać programy do oddzielnej partycji
- o przepełnienie pamięci proces może zagarnąć tyle pamięci, że zablokuje to urządzenie z plikiem wymiany przeważnie możemy ograniczać użycie pamięci
- zużywanie czasu procesora mamy do dyspozycji polecenie nice
- brak kontroli nad komunikacją sieciową

Funkcja chroot() – problemy:

Polecenie chroot:

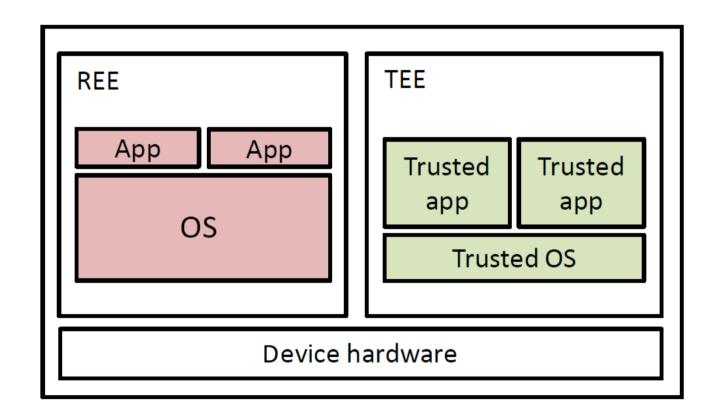
- polecenie chroot musi znajdować się w piaskownicy
- i wymaga uprawnień administracyjnych
- uruchomiony proces wykonuje się z uprawnieniami root-a
- potencjalne luki umożliwią ucieczkę z piaskownicy (uprawnienia root-a)
- inne narzędzia np. chrootuid, jail (FreeBDS) przed wywołaniem funkcji chroot()
 pozwalają zmienić UID oraz GID:

```
jail -u nobody -g www -l /tmp/jail.log -d / /usr/apache /bin/httpd
```



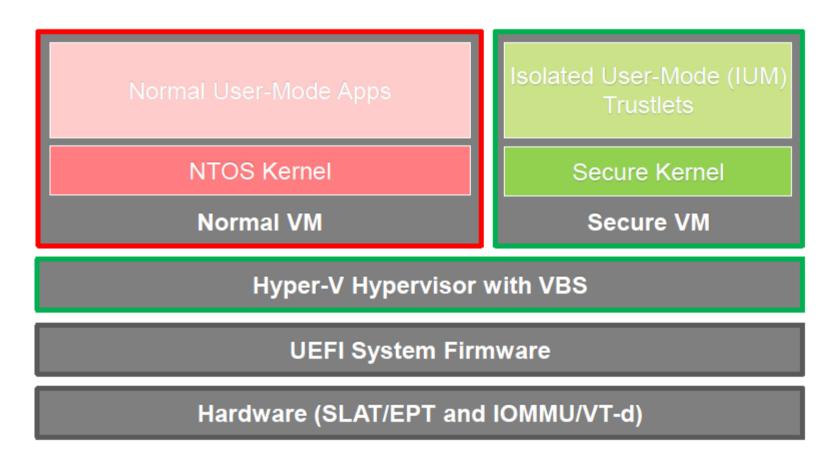
Trusted Execution Environment (TEE)

Intel TXT (VT-x), AMD Secure Processor (AMD-v), ARM TrustZone, ...

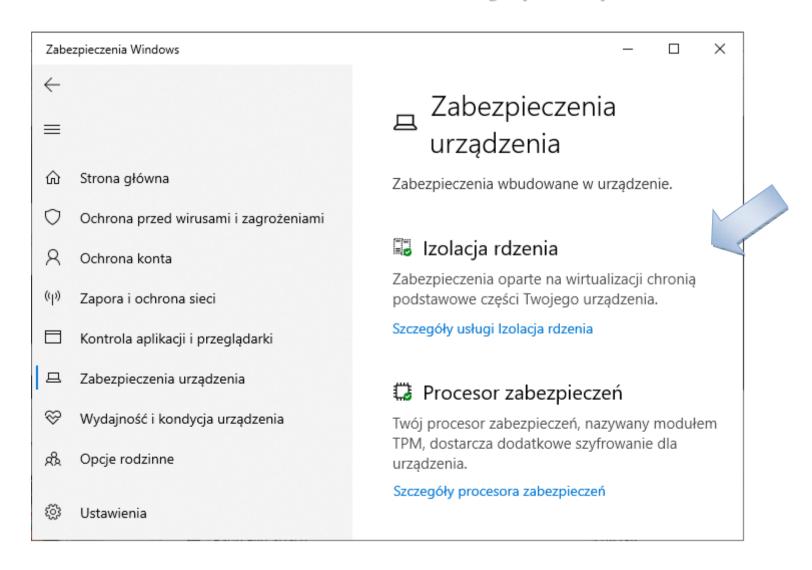


Windows Virtualization-Based Security (VBS)

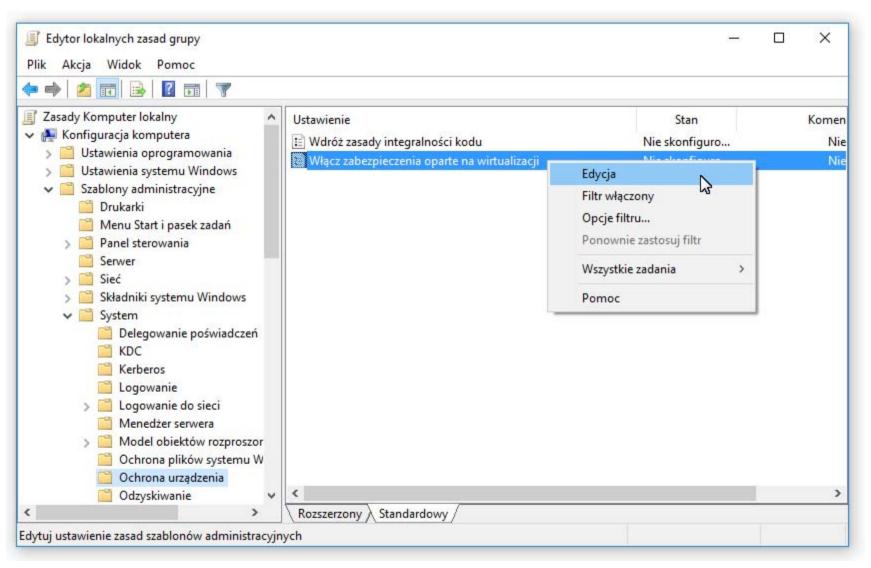
https://docs.microsoft.com/en-us/windows-hardware/design/device-experiences/oem-vbs

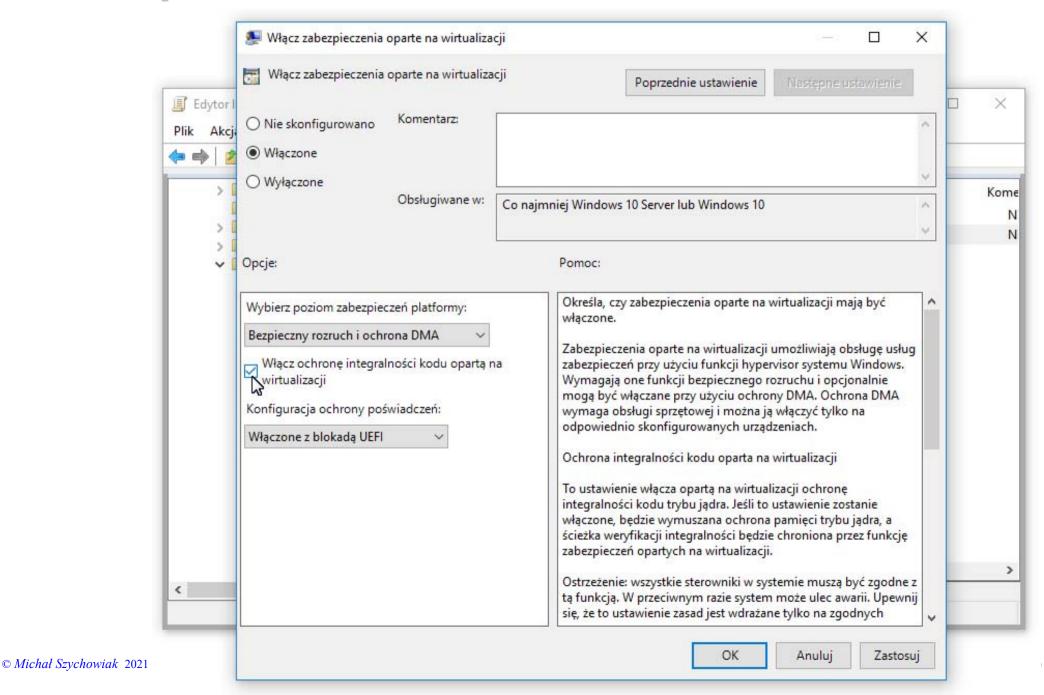


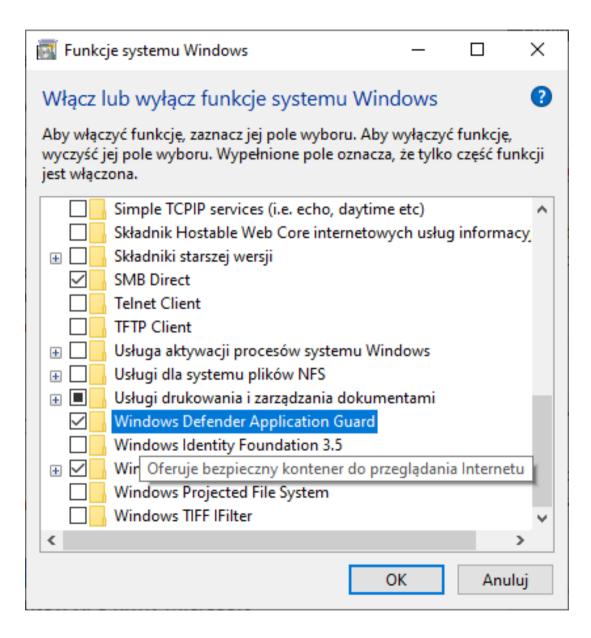
Windows Virtualization-Based Security (VBS)



Windows Virtualization-Based Security (VBS)







Wirtualizacja systemu







VirtualBox



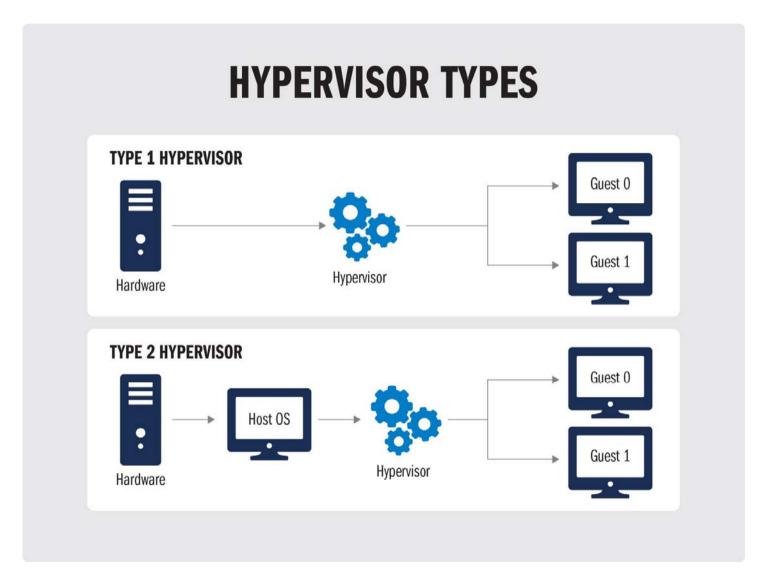


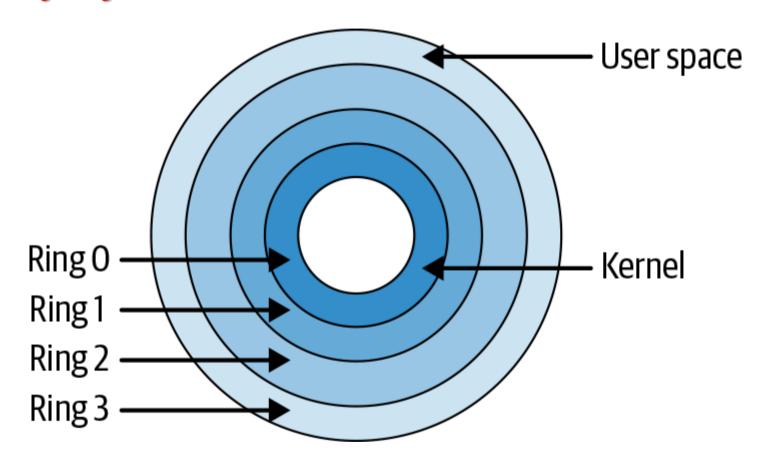


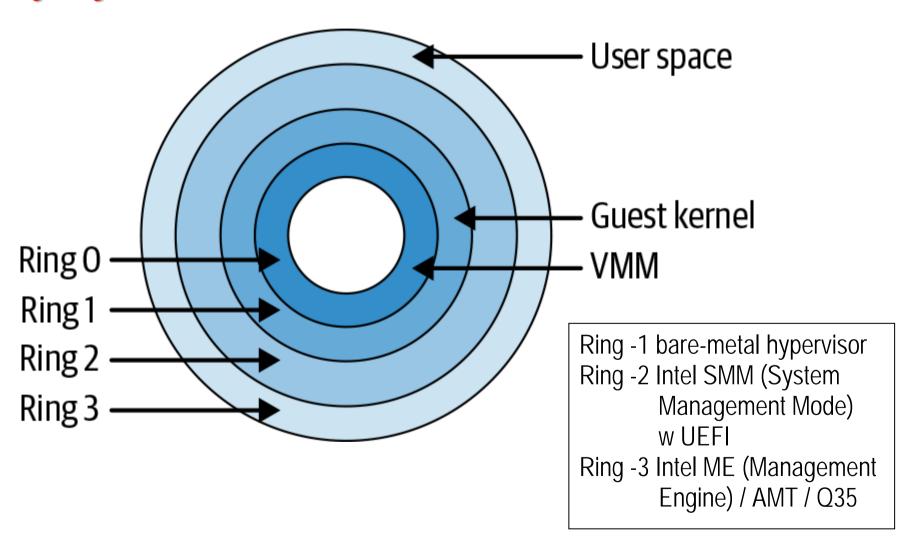


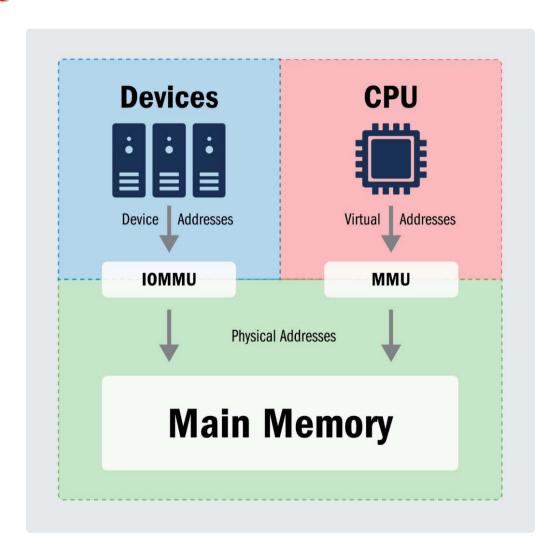


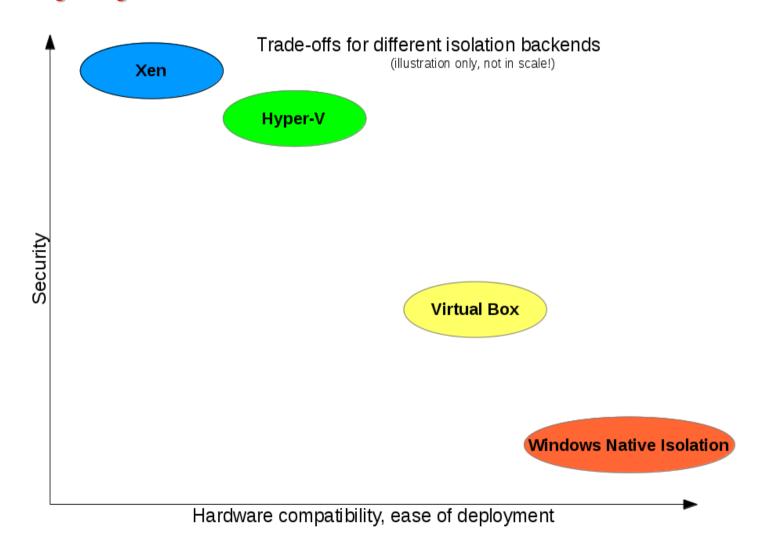
A REASONABLY SECURE OPERATING SYSTEM



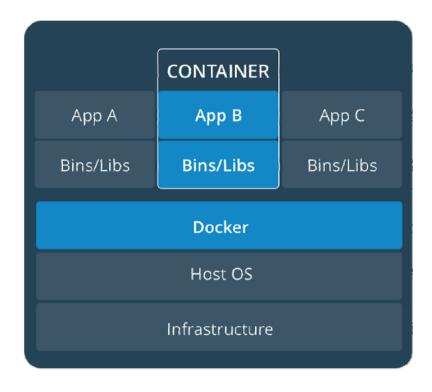




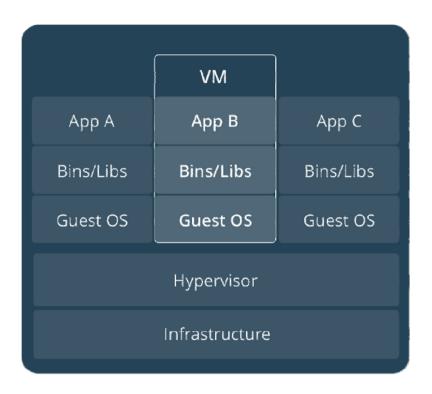




Kontenery



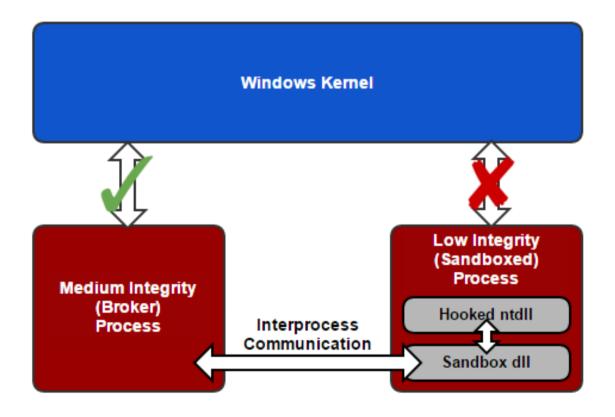
CONTAINERS



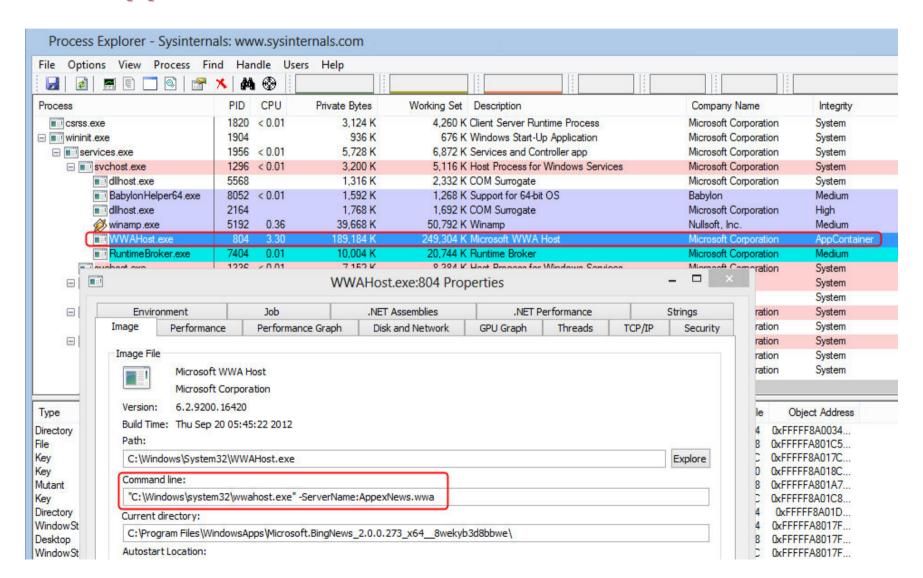
VIRTUAL MACHINES

Windows AppContainer

⊃ piaskownica aplikacji UWP (*.Appx)

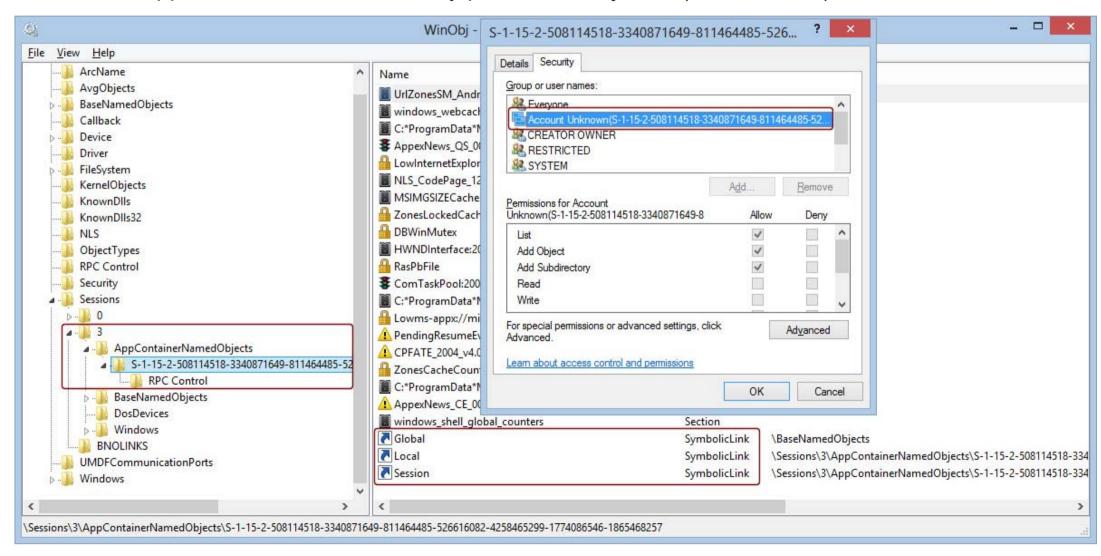


Windows AppContainer



Windows AppContainer

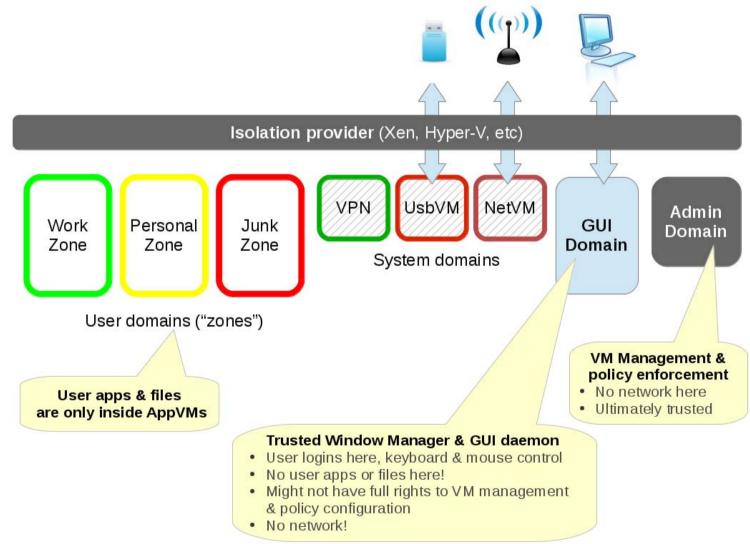
AppContainer SIDs, oddzielny poziom izolacji MIC (untrusted =0)



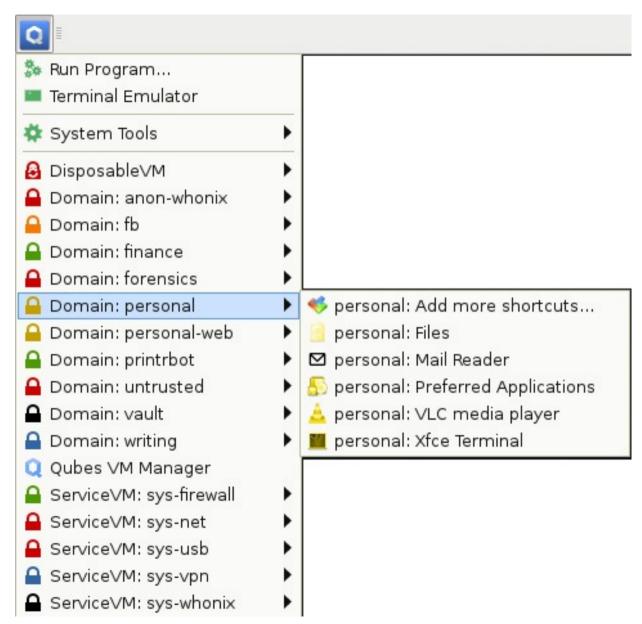
Windows AppContainer

- oddzielne namespace obiektów jądra
- dostęp domyślnie tylko do swojego katalogu instalacyjnego
- dostęp do innych zasobów wymaga odpowiednich CAP (Capability SIDs)
- O dodatkowa wirtualizacja:
 %LocalAppData%\ → %LocalAppData%\Packages\<Container Name>\
 - → HKCU\Software\Classes\Local Settings\Software\Microsoft\Windows\
 CurrentVersion\AppContainer\Storage

Wirtualne domeny



Wirtualne domeny



Cloud

https://cloudsecurityalliance.org

Wirtualizacja:

- 1. laaS (Infrastructure as a Service): CPU, net, mass memory
- 2. PaaS (Platform as a Service): processing, networking, storage
- 3. SaaS (Software as a Service): run applications & store data

. . .

Cloud



- → CipherCloud gateway
- → CryptDB proxy server

Uwierzytelnianie

Uwierzytelnianie w protokole HTTP (RFC 1945)

- o gdy klient żąda dostępu do zasobu podlegającego autoryzacji, serwer zwraca w odpowiedzi status 401 Authorization Required
- o i w nagłówku WWW-Authenticate: wskazuje kontekst uwierzytelnia dla danego zasobu (domenę *realm*)

```
HTTP/1.0 401 Authorization Required
WWW-Authenticate: Basic realm="Sesame"
Content-Type: text/html

<HTML>
    <HEAD><TITLE>Error</TITLE></HEAD>
    <BODY><H1>Access Unauthorized.</H1></BODY>
</HTML>
```

Uwierzytelnianie

Uwierzytelnianie w protokole HTTP (RFC 1945)

 przeglądarka wyświetla stosowne okno dialogowe, które pozwoli użytkownikowi na wprowadzenie danych uwierzytelniających

o po ich podaniu przeglądarka zapamięta je i automatycznie prześle do serwera na każde

następne żądanie

 dane uwierzytelniające zostaną usunięte z pamięci z chwilą zamknięcia okna przeglądarki

Witryna mission.impossible.hq.cia.gov prosi o podanie nazwy użytkownika i hasła. Komunikat witryny: "Sesame"		
ок	Anuluj	
	nazwy użytkownika i	nazwy użytkownika i hasła. Komunik

Uwierzytelnianie

HTTP Basic Authentication (RFC 2616)

- o klient w nagłówku Authorization: przekazuje token zawierający dane uwierzytelniające (*credentials*)
- o token zawiera identyfikator podmiotu (np. username) skonkatenowany z hasłem Aladdin:OpenSesame
- token jest zakodowany Base64

```
GET /secret/agents_list/ HTTP/1.0
Host: mission.impossible.hq.cia.gov
Authorization: Basic QWxhZGRpbjpPcGVuU2VzYW11
Cache-Control: max-age=0
```

Uwierzytelnianie

Back-end

Apache: mod_auth (+ mod_auth_mysql, mod_authnz_ldap, mod_authnz_pam, ...)

```
<Location /secret/agents_list>
   AuthName "Sesame"
   AuthType Basic
   AuthUserFile /etc/apache/passwd/users
   AuthGroupFile /etc/apache/passwd/groups
   Require group agents
   Require valid-user
</Location>
```

Uwierzytelnianie

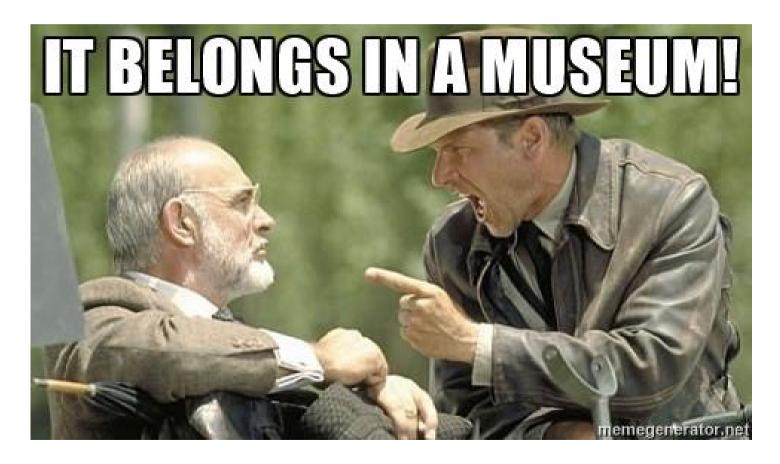
Back-end

Apache: mod_auth (+ mod_auth_mysql, mod_authnz_ldap, mod_authnz_pam, ...)

```
<Location /secret/agents_list>
   AuthName "Sesame"
AuthType Basic
AuthBasicProvider file ldap
AuthUserFile /etc/apache/passwd/users
AuthGroupFile /etc/apache/passwd/groups
AuthLDAPURL ldap://ldap.mi6.gov/o=mi6
Require group agents
Require ldap-group cn=agents,o=mi6
Require valid-user
</Location>
```

Uwierzytelnianie

HTTP Basic Authentication (HTTP 1.0)



Uwierzytelnianie

HTTP Digest Authentication (HTTP 1.1 → RFC 2617)

typowo MD5 (chociaż teoretycznie jest to jedynie rekomendacja)

- o klient konkatenuje identyfikator:realm:hasło i liczy skrót MD5 (=H1)
- o dalej konkatenuje metodę HTTP (GET, POST,...) z URI i liczy skrót MD5 (=H2)
- ostatecznie konkatenuje H1:nonce:H2 i liczy wynikowy skrót MD5

```
Authorization: Digest username="Aladdin", realm="Sesame", nonce="b7102d2f0e8b11d0f600bfb0c093", uri="/secret/agents_list/", response="ae49393a05397450978507c4ef1"
```

Uwierzytelnianie

Inne mechanizmy uwierzytelniania

np. Amazon S3 (Simple Storage Service):

```
Authorization: AWS AWS_AccessKeyID:Signature
```

lub OAuth (Open Authorization):

Uwierzytelnianie

Inne mechanizmy uwierzytelniania

Apache + Kerberos

```
<Location /secret/agents_list>
   AuthName "Sesame"
   AuthType Kerberos
   KrbMethodNegotiate On
   KrbAuthRealms MI6
   KrbLocalUserMapping On
   Require valid-user
</Location>
```

Tunel kryptograficzny usługi WWW

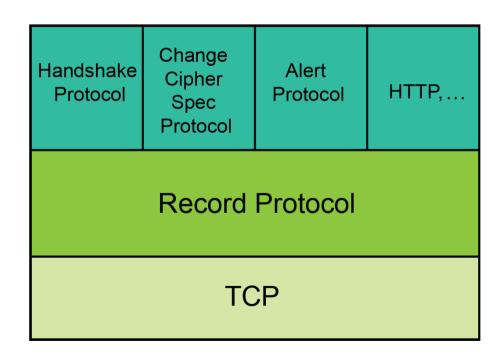
- warstwa sesji modelu OSI
- tunel kryptograficzny dla usług aplikacyjnych

https	443/tcp
nntps	563/tcp
ldaps	636/tcp
imaps	993/tcp
pop3s	995/tcp

- zintegrowany z niektórymi protokołami (ESMTP, HTTP/2)
- o możliwe tunelowanie dowolnych portów (*port forwarding* → stunnel) i VPN

Protokoły składowe:

- Handshake Protocol uzgadnianie sesji
- Change Cipher wybór i zmiana metody szyfrowania
- Alert Protocol sygnalizacja zdarzeń i błędów
- Record Protocol tunelowanie PDU aplikacyjnych:
 - szyfrowanie symetryczne
 - integralność
 - kompresja



Handshake Protocol

- 1. klient wysyła do serwera komunikat ClientHello (wersja protokołu, identyfikator sesji, listę obsługiwanych szyfrów i metod kompresji)
- serwer odsyła komunikat ServerHello (wersja protokołu, identyfikator sesji, wybrany szyfr i metodę kompresji oraz swój certyfikat X.509) oraz opcjonalnie (→ mTLS) żądanie certyfikatu klienta (wraz z losowym zawołaniem)
- 3. klient wstępnie uwierzytelnia serwer przez weryfikację autentyczności odebranego certyfikatu i w razie niepowodzenia przerywa połączenie
- 4. klient tworzy *pierwotny sekret główny* (*premaster secret*), który szyfruje kluczem publicznym serwera i wysyła do serwera
- 5. jeśli serwer żądał uwierzytelnienia klienta, to klient wysyła jednocześnie swój certyfikat oraz podpisane zawołanie odebrane wcześniej od serwera

Handshake Protocol

- 6. po ewentualnym uwierzytelnieniu klienta podpisanym zawołaniem, serwer deszyfruje pierwotny sekret główny i na jego podstawie uzyskuje sekret główny (master secret), podobnie czyni w tym czasie klient
- 7. z wygenerowanego sekretu głównego obie strony tworzą (zależny od ustalonego algorytmu szyfrującego) klucz sesji (lub klucze sesji do szyfrowania i podpisywania)
- 8. klient i serwer wysyłają do siebie nawzajem zaszyfrowany kluczem sesji komunikat o zakończeniu fazy uzgadniania
- 9. protokół uzgadniania kończy się i (o ile weryfikacja komunikatów przebiegła pomyślnie) rozpoczyna się sesja TLS

Uwierzytelnianie

- jeśli serwer nie posiadałby klucza prywatnego odpowiadającego kluczowi publicznemu z certyfikatu zweryfikowanego przez klienta:
 - nie rozszyfruje poprawnie sekretu i nie wygeneruje tego samego klucza sesji co klient (→ krok 7.)
 - wówczas połączenie zastanie przerwane w kroku 9.
 - stąd klient ma pewność, że serwer jest tym, którego tożsamość poświadcza certyfikat (po weryfikacji jego autentyczności)
- jeśli klient nie posiadałby klucza prywatnego odpowiadającego kluczowi publicznemu z certyfikatu zweryfikowanego przez serwer:
 - serwer pobierze jego klucz publiczny z certyfikatu i rozszyfruje podpisane kluczem prywatnym klienta zawołanie (→ krok 6.)
 - nie otrzyma tego, które sam wysłał
 - zatem klient nie jest tym, czyją autentyczność poświadcza certyfikat



Problemy

- o newralgiczna weryfikacja certyfikatów atak man-in-the-middle
 - → https://secure-resumption.com/
 - w przypadku HTTPS można się w pewnym stopniu bronić mechanizmami HTTP Strict-Transport-Security oraz HTTP Public Key Pinning
- istnieją też inne problemy implementacyjne dot. protokołu:
 - → Breach (http://breachattack.com),
 czy implementacji trybu CBC szyfrowania, np. Beast, Poodle
 https://en.wikipedia.org/wiki/Transport_Layer_Security#Attacks_against_TLS.2FSSL
- \supset problemy z implementacjami rozszerzeń (np. Heartbeat \to Heartbleed)

Protokół HTTP/2 (RFC 7540, 2015 r.)

- Homework
- o bazujące na SPDY usprawnienia efektywności
- o multipleksacja żądań/odpowiedzi HTTP (por. pipelining), priorytetyzacja
- format binarny
- kompresja nagłówków
- ładowanie z wyprzedzeniem inicjowane przez serwer (server push)
- wsparcie dla modelu subskrypcji (usługi publish/subscribe)



- o opcje bezpieczeństwa (min. TLS 1.2, minimum key size, itp.)
- ... HTTP/3 bazujący na QUIC (draft listopad 2020)

Oprogramowanie

Serwery WWW

- błędy programowe pozwalające na uruchomienie kodu w kontekście procesu serwera z jego uprawnieniami
- o niedoskonała konfiguracja (również rozszerzeń) wprowadzająca luki bezpieczeństwa
- błędy implementacji SSL, S/MIME, np. problemy z losową generacją kluczy

Oprogramowanie

Przeglądarki i aplikacje WWW

- luki (przeoczenia) w obsłudze zabezpieczeń, takich jak np. SOP (Same Origin Policy)
- o potencjalnie niebezpieczne rozszerzenia i wtyczki
- WebView itp. silniki HTML/JavaScript
- o pokaźny zbiór pseudoprotokołów (często źle udokumentowanych), np.: XHTML, MHTML, WebDAV, SOAP, ITS, MS-ITS, MS-HELP, MK, HCP,...
- mnogość technologii i frameworków

Man-in-the-Browser (MitB)

Złośliwy kod

- o odseparowane środowiska uruchomieniowe (*sandbox*)
- zaufane serwery źródłowe

Renderer: a.com

Renderer: b.com Renderer: c.com

Języki skryptowe (ECMA Script)

- JavaScript
- ActionScript
- > TypeScript

Browser Process

JavaScript

Zagrożenia

Typowe luki bezpieczeństwa:

- Cross-Site Scripting (XSS) / Cross Site Script Inclusion (XSSI)
- Cross-Site Request Forgery (CSRF)
- → wykład Bezpieczne programowanie
- powszechność JavaScript:
 - ➤ HTML: www, e-mail, WebView, PDF, ...
 - XML / XHTML
 - Universal Windows Platform (UWP): C# + VB + JavaScript + AppContainer

JavaScript

Powszechność JavaScript:

Pliki graficzne SVG:

Cookies

Zagrożenia

Typowe luki bezpieczeństwa:

o naruszenia prywatności, uwierzytelniania i autoryzacji (→SessionID)

Cross-Site Cooking (XSC):

- wymuszenie akceptacji cookies pochodzących z niezaufanych źródeł, a wykorzystujących podatności serwera/aplikacji www,
 np. luki w obsłudze uogólnień nazw domenowych w przeglądarkach
- ⊃ pozyskiwanie cookies ważnych dla *.domain.com, np. przez zatruwanie DNS i przekierowanie pod sfałszowany adres http://victim.domain.com

Cookies

Ochrona

Proste zabiegi często pomagają:

- flaga Secure ciasteczko będzie wysyłane tylko przez HTTPS
- flaga HTTPonly do ciasteczka nie dobierze się JavaScript
- flaga SameSite ogranicza XSS i CSRF

Click-jacking i in.

User Interface redress attack (UI redressing)

- skłonienie do kliknięcia w inne miejsce niż "wycelowane"
- HTML oferuje współcześnie bogaty asortyment wspierających technik
- np. rzeczywisty obiekt jest umieszczany w warstwie o atrybucie niewidzialna
- okienka pop-up, ramki, iFrame
- relatywnie niewinna odmiana: like-jacking (Facebook)
- o cursor-jacking: zmiana współrzędnych wizualizowanego kursora
- podobne: keystrokes hijacking (np. wpisywanie hasła w nałożone niewidzialne pole)
- obrona na poziomie HTTP nagłówek X-Frame-Options: deny



https://www.owasp.org



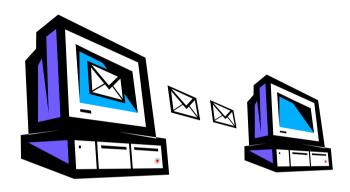
https://code.google.com/p/browsersec



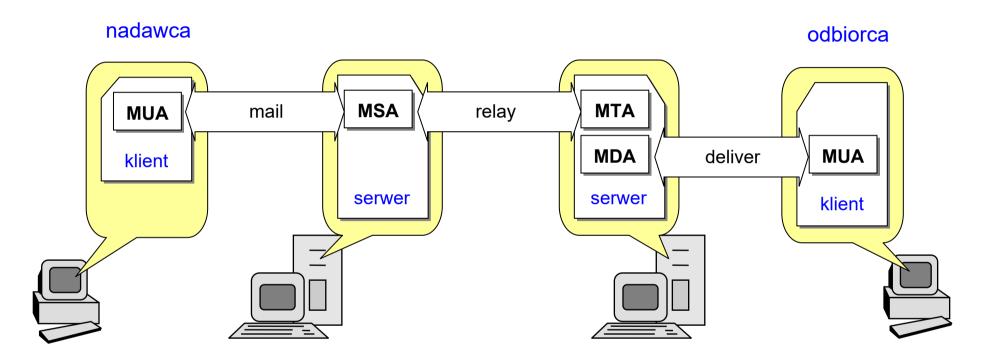
https://google-gruyere.appspot.com

Podstawowe problemy

- niepożądane przesyłki (spam)
- niebezpieczne załączniki (wirusy)
- o potwierdzanie dostarczenia
- naruszenie poufności / integralności / autentyczności



SMTP (RFC 821)



MUA = Mail User Agent

MSA = Mail Submission Agent

MTA = Mail Transfer Agent

MDA = Mail Delivery Agent

SMTP (RFC 821)

Naiwna weryfikacja tożsamości MTA

- SMTP zawiera komendę HELO, której celem jest wymiana adresów domenowych serwerów:
- o serwery naiwnie domniemają prawdziwość podawanych adresów

```
> HELO mi6.mil.uk
```

< 250 secret-service.mil.uk

ESMTP: Simple Authentication and Security Layer (SASL, RFC 2222)

komenda AUTH uwierzytelnia metodą challenge-response (RFC 2554)

```
> EHLO mi6.mil.uk
< 250 secret-service.mil.uk says hello
< 250 AUTH CRAM-MD5 DIGEST-MD5 XOAUTH2

> AUTH CRAM-MD5
< 334 PeUxFRJoU0NnbmhWx3b29k9zb2Z0LmNvbT4=

> ZnJlZCA5ZTk1YWVlMDljNDBhhMGMyYjNiYmFlNzg2ZQ==
< 235 Authentication successful</pre>
```

SASL może uwierzytelniać poszczególne przesyłki z osobna

```
> MAIL FROM:<e=m@hq.cia.mil> AUTH=e+3Dm@hq.cia.mil
< 250 OK</pre>
```

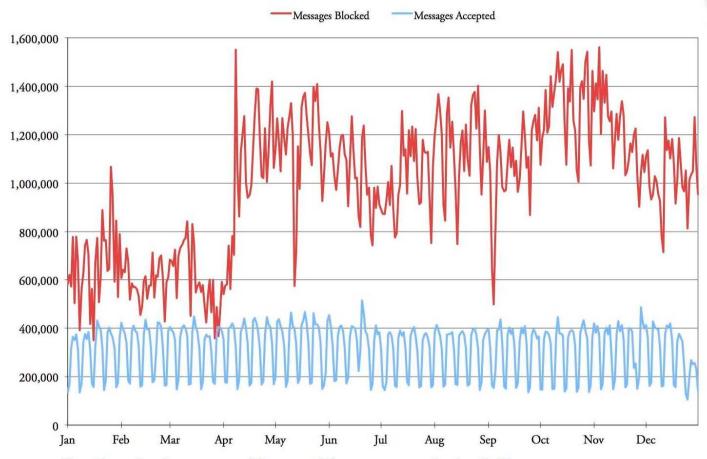
ESMTP: współpraca z protokołem TLS (RFC 2487, RFC 3207)

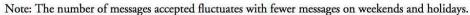
```
> EHLO mi6.mil.uk
< 250 secret-service.mil.uk says hello
< 250 STARTTLS
> STARTTLS
< 220 Go ahead
> rozpoczęcie negocjacji parametrów sesji TLS
   dalsza komunikacja odbywa się w postaci zaszyfrowanej:
> .J...F..@.t..DOi.U.%2
> f..0..*.H..0..,....F.K.Kz..|E...
< !0...*.H......</pre>
> ...qai....5.^....Me:....~.k...%+.Q.m...5..
  ..~.}.o.$.....}#..p.....b....m.....0...*.H.
  .....Xu...,....8.....'.m#.u
  ..MNA....V.....bS..~..3C.A.L...P......H|.!
  ! ...Y.&k.N...\..d`U.Z....s........
```

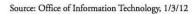


Spam

natężenie spamu: 60% – 90% ruchu e-mail









Spam

While the most important cost involved with spam is in human time—time spent reading, deleting, and devising ways to fight it—there's actually a huge environmental cost as well: to filter out the estimated 62 trillion junk emails sent in 2008, computers burned through enough electricity to power 2.4 million homes for the year, leading to 17 million metric tons of CO_2 emissions.

Ochrona anty-spamowa

Filtracja

- o czarne listy: adresy (konta i/lub domeny) nadsyłające rozpoznany spam
- konfiguracja dynamiczna (np. Spamhaus Black List <u>www.spamhaus.org/sbl/</u>)
- + białe listy: adresy jawnie wskazane za *bezpieczne* (zaufane domeny)

Podstawowa klasyfikacja

→ wiadomość pożądana → niepożądana

Klasyfikacja 3-wartościowa

wiadomość pożądana; niepożądana; nierozpoznana

Ochrona anty-spamowa

Poziom MTA

- o zaleta: oszczędność zasobów odrzucamy spam na pierwszej linii obrony
- o wada: mało informacji do dyspozycji duże prawdopodobieństwo pomyłki
- o analiza nagłówka SMTP, np.
 - adresów: czy są weryfikowalne w DNS,
 czy odpowiadają rekordom MX (→ SPF),
 czy nie są na czarnej liście (zwykle brak białych list)
 - weryfikacja konta nadawcy (komenda VRFY protokołu SMTP)
 - szare listy (greylisting) duża skuteczność, małe efekty uboczne (opóźnienie)

Ochrona anty-spamowa

Poziom MDA

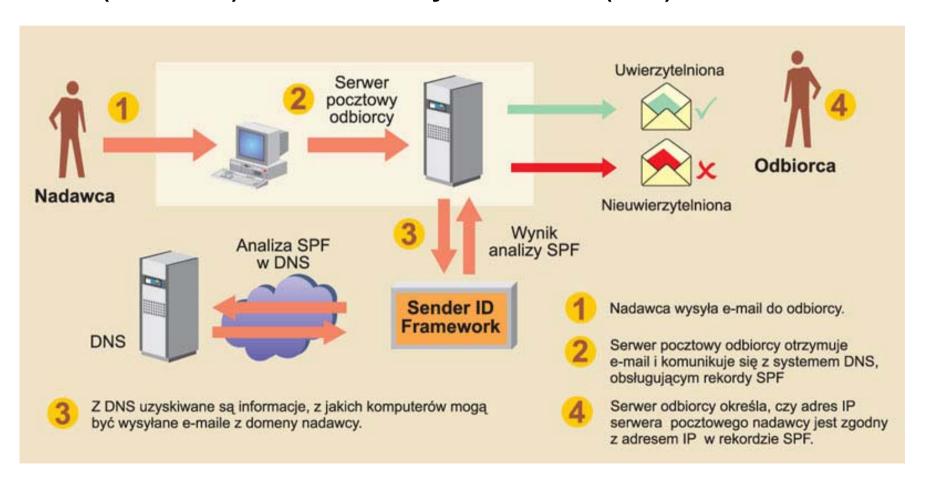
- analiza heurystyczna (na podstawie przygotowanej bazy danych charakterystycznych)
- analiza statystyczna (samouczące się filtry Bayesa)
- challenge-response (kontrowersyjne i rzadko stosowane)
 - > nieskuteczny wobec scamu

Uwierzytelnianie przesyłek

- standardy SenderID, DKIM (Domain-Keys Identified Mail), DMARC
- uwierzytelnione wiadomości mogą omijać filtry (unikając problemu błędnej klasyfikacji)
- ale ochrona nie zawsze jest skuteczna

Uwierzytelnianie przesyłek

SenderID (RFC 4408) + Sender Policy Framework (SPF)



Uwierzytelnianie przesyłek

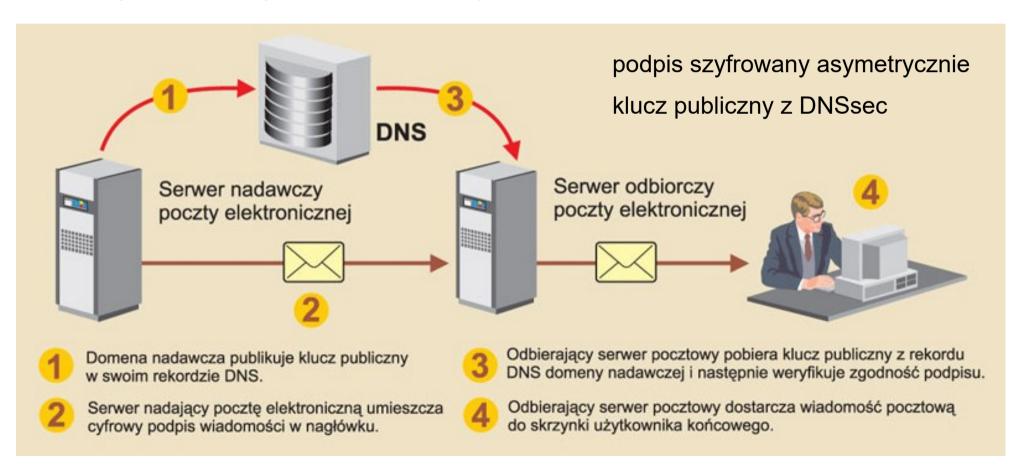
Przykładowy rekord SPF dla microsoft.com

 $spf1\ include:_spf-a.microsoft.com\ include:_spf-b.microsoft.com\ include:_spf-c.microsoft.com\ include:_spf-ssg-a.microsoft.com\ ip4:131.107.115.215\ ip4:131.107.115.214\ ip4:205.248.106.30\ ip4:205.248.106.32\ ~all$

- o SPF v.1
- include = odpytaj dodatkowe DNS
- ~all = SOFTFAIL all other IP(+ = PASS, ? = NEUTRAL, = FAIL, ~ = SOFTFAIL)

Uwierzytelnianie przesyłek

DKIM (Domain Keys Identified Mail)



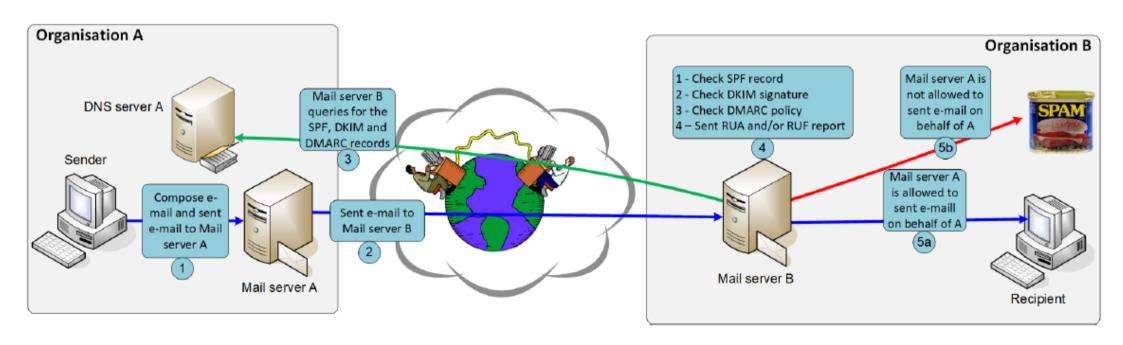
Uwierzytelnianie przesyłek

DKIM TXT resource record:

201707._domainkey.belastingdienst.nl IN TXT "v=DKIM1; p=MIIBIjANBgkqhkiG9w0BAQEFAAOCAQ8AMIIBCgKCAQEAyzXWCOzeB5qswe y69WrHNeqdgnNUiFJkT/EMjm78h1zMXkrd6t0VtTB4rAe39/BlwNFC0jKskE 3u1nl6whfQX3fT/68xr2SdcOp6j/DTtS6rC1EWFXyawX6NfxM/Pt8DV5CLDF GHMht63LetGyiQYv+TrBBiATPjfLPgrArx7jaAoPv0Az/ec86rl+Q9jXA0Q07zR6Ih""0TIJYwnzVf/7Ds14GpsmZsN1oEaXhauuDuynQsHm9iptzKC8IKHaGr9g8qPnh8PDAm0QJSWAq5j1h12j7qjMLwOMEwPKwCE9HnWzeUpzxaJDHL2K4dHYkXF6ErRjLhtTU2Mx6/F+7Ku4wQIDAQAB;"

Uwierzytelnianie przesyłek

DMARC (Domain-based Message Authentication, Reporting and Conformance)



Uwierzytelnianie przesyłek

DMARC TXT resource record:

```
_dmarc.belastingdienst.nl IN TXT "v=DMARC1; p=reject;
rua=mailto:dmarc.rua@belastingdienst.nl; sp=reject;"
```

rua: Reporting URI(s) for aggregate data

ruf: Reporting URI(s) for failure data

raporty w formacie XML są dostarczane przez SMTP

Standardy ochrony dla SMTP

- PGP Pretty Good Privacy
- S/MIME Secure MIME
 (v. 3.2 RFC 5750-51, 2010 r.)

```
From:
To:
Subject:
Date:

----BEGIN PRIVACY-ENHANCED MESSAGE----

Proc-Type: 4, ENCRYPTED
Content-Domain: RFC822
.....

Jdb%$d+$$bnc/dsf=-905wn@dj~`fj^5%*dkf
nvkvkffMkjGUYgjw=\&uyefbv\
vj*7fd#mM>)ckcj`d[ff.dk>?
<"sd{dk{TR&%+5@
.....
```

https://blog.hboeck.de/archives/893-efail-Outdated-Crypto-Standards-are-to-blame.html https://latacora.micro.blog/2019/07/16/the-pgp-problem.html

Protokoły IM wykorzystujące kryptografię

- OTR Off-the-Record Messaging
- Signal Protocol np. Signal, WatsApp i in.